

TEMA BROJA
**Koliki su apsorpcioni
kapaciteti Crne Gore
za efikasnu
realizaciju sredstava
koja dobija od
Evropske unije?**

INTERVJU
Osman Topčagić,
direktor Direkcije za
evropske integracije
pri Vijeću
ministara Bosne i
Hercegovine

ANALIZA

**Kako je Republika Hrvatska
prelazila put do statusa
kandidata za članstvo u EU**

**Evropski
informativni centar**

UVODNIK

Predizborna obećanja stvarno lijepo zvuče. Još samo kada bi bila potkrijepljena i realno utemeljena. Tako neki funkcioneri vladajuće partije posljednjih dana uvjeravaju javnost da će Crna Gora već 2008. postati kandidat za članstvo u Evropskoj uniji, a već 2010. punopravan član EU. Dakle, Crnoj Gori će trebati duplo manje vremena nego, recimo, Sloveniji da pređe put od početka pregovora sa EU do ulaska u elitni klub. Ili će prešći Hrvatsku koja je još 2001. potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, ali je veliko pitanje da li će do 2010. moći da se pridruži 25-orci, odnosno 27-morki, kada Bugarska i Rumunija eventualno 2008. postanu članice.

Osim predizbornog optimizma, pojedini predstavnici vlasti pokazuju nedopustivo elementarno nepoznavanje procesa koji su u toku u zemljama EU. Da li nastaviti sa proširenjem kada se javnost starih članica EU još nije oporavila od ulaska 10 novoprimljenih članica u maju 2004., kako stati na kraj sve češćim prijedlozima da svako novo proširenje potvrde građani EU na referendumima u svakoj članici posebno... Javnost u EU brui o tome još od prošle godine kada su propali referendum o prvom ustavu EU u Francuskoj i Holandiji, između ostalog i kao reakcija građana na činjenicu da ih niko nije pitao ništa kada su im se pridruživale zemlje centralne i istočne Evrope.

I kada stavimo na stranu EU, od koje zavisi kada će nam otvoriti vrata, vrlo je interesantno analizirati kako neko ko ima običaj da izbjegava da sprovodi stvarne reforme misli da tako brzo dospije do cilja. Ako ovo znači da će se popraviti, neka im bude. Samo neka makar shvate da su stalno na provjeri. I EU i domaće javnosti. **N.R.**

POSLIJE NIZA OBEĆANJA, POTPISAN PRVI SPORAZUM
SA JEDNOM OD ČLANICA EVROPSKE UNIJE

Slovačka pomaže Crnoj Gori na putu ka Evropskoj uniji

Iako je crnogorska Vlada nakon referendum i proglašenja nezavisnosti dobijala obećanja od nekoliko novoprimljenih članica Evropske unije da će joj pomoći na putu evropskih integracija, Slovačka je prva zemlja sa kojom je o tome zvanično potpisan sporazum. Slovački ministar inostranih poslova **Ján Kubiš**, prilikom nedavne posjete Crnoj Gori stavio je svoj potpis na sporazum o saradnji ministarstava spoljnih poslova koji predviđa aktivniju ulogu Slovačke u cilju svojevrsnog lobiranja u institucijama EU i praktičnu podršku Crnoj Gori.

Takođe, Kubiš je tokom susreta sa predsjednikom Republike **Filipom Vujanovićem** saopštio da je njegova država spremna da pomogne Crnoj Gori i u oblasti bezbjednosti, kako bi crnogorska vojska postala što prije dio Partnerstva za mir i koristila sve njegove prednosti.

"Možemo da govorimo o dva osnovna vida pomoći. Na prvom mjestu je politički oblik – u okviru Evropske unije i NATO-a učestvovaćemo u diskusijama kako Crna Gora planira svoju budućnost, prije

svega u pravcu prema EU i NATO-u. Čuo sam od predsjednika Vlade, ali takođe i od predsjednika jedne opozicione stranke, o vašoj evropskoj orijentaciji. Sada mogu da potvrdim našim partnerima u EU i u NATO-u da treba da podržimo ovo opredjeljenje i da bi trebalo da reagujemo pozitivno na zahtjeve koji dolaze iz Crne Gore, recimo kada je u pitanju članstvo u Partnerstvu za mir i procesima koji su u skladu sa Solunskom agendom. Osim toga, Slovačka može da pruži Crnoj Gori i praktičnu pomoć. Slovačka je novi član Evropske unije i NATO-a. Relativno nedavno smo prošli uspješno kroz procese integracija i željeli bismo da ponudimo i podijelimo sa vama naše iskustvo, našu stručnu pomoć kako bi mogli da iz toga profitirate", kazao je Kubiš novinarima.

On je saopštio da Slovačka podržava proširenje Evropske unije na zapadni Balkan, a da dinamiku priključenja svake zemlje treba utvrđivati pojedinačno, u zavisnosti od njene uspješnosti u prihvatanju evropskih standarda.

KOLIKI SU APSORPCIONI KAPACITETI CRNE GORE ZA EFIKASNU REALIZACIJU SREDSTAVA KOJA DOBIJA OD EVROPSKE UNIJE?

I realizacija pomoći iz EU zavisi od ljudskih resursa

Putujući kroz Crnu Goru, teško je preći više od 30 kilometara, a da se ne primijeti znak na kojemu piše da je u finansiranju izgradnje nekog mosta ili rekonstrukciji određene dionice puta učestvovala Evropska agencija za rekonstrukciju (EAR).

Iako je izgradnja putne infrastrukture samo dio pomoći koju Brisel pruža Crnoj Gori, tako se najočitije shvata značaj sredstava koje EU odvaja za države koje namjeravaju postati punopravne članice Unije. Ali, tako se i vidi koliki su apsorpcioni kapaciteti Crne Gore, koji će možda i najviše biti na provjeri u narednom periodu, pogotovo nakon što početkom 2007.g. startuje novi program pomoći – IPA.

Crnogorskoj administraciji predstoji da zasuče rukave i proba privući što više novca iz IPA programa, jer će dobiti samo onoliko sredstava koliko je njena administracija sposobna da "izvuče" iz EU, odnosno, visina sredstava koju će dobiti zavisi od njene sposobnosti da konkuriše i realizuje što kvalitetnije projekte.

To otvara pitanje kolika je apsorpciona moć Crne Gore, odnosno koliko je njena administracija sposobna i obučena da potroši taj novac za, prema briselskim kriterijumima, "dobre" projekte.

Da se tom pitanju mora posvetiti značajna pažnja, pokazuje i praksa pojedinih zemalja, poput Češke, Mađarske i Poljske. Te zemlje su zbog nesposobnosti svojih administracija uspjele iskoristiti tek između 30 i 40% od ukupne pomoći EU koja im je bila na raspolaganju, a prosjek je oko 60%.

Sudeći po iskustvu EAR-a, građani Crne Gore mogu biti umjereni optimisti da će uživati blagodeti EU pomoći.

"U Crnoj Gori, zaključno sa 2005. godinom, od 109 milona eura sredstava EU koja su bila pod upravom EAR-a, ugovoreno je 91%, a isplaćeno je i realizovano 79%", kaže portparol EAR-a **Dragan Mugoša** i ocjenjuje da je riječ o "dosta efikasnom" utrošku tih sredstava.

"Ne bi bilo moguće da EAR

efikasno radi svoj posao u Crnoj Gori da njene institucije nijesu bile efikasne. To nije uspjeh samo EAR-a, nego i crnogorskih institucija", dodaje Mugoša.

Kancelarija EAR-a u Crnoj Gori je otvorena u martu 2001. godine. Ona je tada naslijedila neutrošena sredstva iz prethodne tri godine. Tako je iz 1998. godine zaostalo 4 miliona, iz 1999. godine 7,6 miliona i iz 2000. godine 18 milona eura. Ta sredstva su stoprocentno ugovorena i realizovana, kao i 16 milona eura za 2001. godinu.

Sljedeće godine, EU je za Crnu Goru namijenila 12 milona eura od čega je 98 % realizovano, dok je 12 milona za 2003. godinu realizovano u procentu od 97%. Pomoć koju je EU preko Evropske agencije za rekonstrukciju namijenila Crnoj Gori za 2004. godinu iznosila je 16,5 milona eura, od čega je 96 % ugovoreno i 72% isplaćeno, dok je za prošlu go-

HRVATI ZNAJU KAKO

Hrvatska je pretekla sve države u tranziciji i do sada je dostigla stepen iskorištenosti EU fondova od čak 97%.

U konkretnim brojkama, Hrvatska je i pored početnog skepticizma same vlasti prema vlastitim administrativnim kapacitetima, uspjela povući 261 milion eura. Iskorištenost sredstava za projekte CARDS 2001.g. i 2002. godine je bila između 97 i 99%, dok su programi iz CARDS-a za 2003.g. i 2004.g. u primjeni do decembra 2008. godine.

Da će se tako pozitivan trend nastaviti, govori i podatak da je Hrvatskoj, na iznos od 245 milona eura za 2004.g. i 2005. godinu, Evropska komisija odobrila dodatnih sedam miliona.

foto VIJESTI

Predrag Bošković

dinu od 22,5 milona eura, EAR ugovorio 58 % i realizovao 21.

Mugoša pojašnjava da proces dobijanja sredstava podrazumijeva proceduru koja se sastoji od odobravanja određenih projekata što zavisi da li se on uklapa u proces evropskih integracija, da li je taj projekat prioritetan u tom trenutku, zatim tu je projektna dokumentacija, tender, sklapanje ugovora, te sama realizacija.

"Sad sami procijenite da li Crna Gora može to da uradi. Crna Gora je mnogo napredovala na tom polju posebno posljednjih godina, ali treba još da radi, a posebno da se skoncentriše na ljudske resurse. Očekujemo da će EU ubuduće pomoći u tom poslu, i stručno i finansijski", navodi Mugoša.

Ministar ekonomije u Vladi RCG **Predrag Bošković** je optimista kada je riječ o apsorpcionim kapacitetima Crne Gore.

"Crna Gora je do sada imala pozitivno iskustvo sa fondovima EU. Uložila je ta sredstva u one projekte koji su generisali njen ekonomski i demokratski razvoj. Smatram da i u budućem periodu možemo definisati projekte koji će naići na podršku evropskih institucija", navodi Bošković.

Na pitanje da li strahuje od korupcije kada je u pitanju realizacija nekih projekata, što nije nepoznato u pojedinim državama koje su već

punopravni članovi EU ili namjeravaju to da budu, Bošković kaže da je u Crnoj Gori stepen korupcije "značajno opao, što su potvrdile i relevantne institucije".

"Sva sredstva koja su do sada dolazila iz EU prolazila su kontrolu određenih institucija i organa. Iskustvo nam pokazuje da do sada nije bilo većih problema", dodaje Bošković.

Ono što predstavlja srećnu okolnost za Crnu Goru je činjenica da može koristiti iskustva drugih država, prevashodno onih iz regiona, koje su se već suočile sa strogom briselskom administracijom kada je riječ o odobravanju sredstava za određene projekte.

"Crna Gora je dosta pažnje posvetila razmjeni iskustava sa

državama koje su već prošle ovaj proces kako bi na bazi tih iskustava iskoristila one pozitivne strane fondova EU i na najmanju moguću mjeru smanjila greške koje su moguće u procesu definisanja projekata i korišćenja samih sredstava", navodi Bošković.

On dodaje da je Crna Gora već nekoliko godina slala svoje kadrove u države EU, ali i druge visoko razvijene zemlje – SAD, Japan, Kinu, kako bi se naši kadrovi upoznali sa radom drugih institucija i administracije.

Daleko najveći dio sredstava koja je EU opredijelila za Crnu Goru, do sada je išao preko Evropske agencije za rekonstrukciju koja, u principu, predstavlja mehanizam Brisela za upravljanje sredstvima.

EAR je trenutno zadužen za real-

U BUGARSKOJ I RUMUNIJU LOŠE POTROŠEN NOVAC

Gotovo polovina od 1,9 milijardi eura pomoći koja je data Rumuniji i Bugarskoj pred njihov očekivani ulazak u EU, za godinu dana je loše potrošena.

Ovo je prije dva mjeseca objavio londonski "Financial Times" pozivajući se na zvanične izvore EU. Izvještaj Revizorskog suda o novcu datom između 2000. g. i 2004. godine, kaže da "kod više od polovine projekata, novac nije potrošen ili je samo dijelom iskorišćen za namjeravani cilj."

Neki projekti su kasnili do dvije godine, a neki su potpuno propali. Razlog je u administrativnoj neumješnosti lokalnih vlasti, a ponekad u lošem izboru od strane Evropske komisije, koja kontroliše fondove. Veći dio od 511 miliona eura namijenjenih Bugarskoj i 1,4 milijardi namijenjenih Rumuniji sa ciljem da ojačaju svoju administraciju radi ekonomske konkurentnosti, završio je u "crnoj rupi".

Izvještaj pokazuje kakve su teškoće u izgradnji društava iz osnova, naročito u siromašnim bivšim diktaturama. Pokazalo se da Komisija daje dozvole za poslove, ali da lokalna vlast ne uspijeva da ih obavi. Tako je 3,1 kilometra dug most preko rijeke Prut, između Rumunije i Moldavije, završen 2004. godine, ali do nedavno nije korišćen jer do mosta nije bilo puta sa moldavske strane.

Radovi na Međunarodnom kongresnom centru u rumunskoj luci Konstanci prekinuti su 2004. godine kada je državni Savjet poništio dozvolu za gradnju iz neobrazloženih tehničkih razloga. Centar od 6,4 miliona eura vjerovatno nikad neće biti sagrađen.

Čak su i bugarski carinici bili vrlo skeptični u korišćenju novih džipova koje im je obezbijedila Evropska unija, jer su navikli na "stare ruske automobile, koji koštaju za trećinu manje i čiji su djelovi, takođe, značajno jeftiniji".

Portparolka Evropske komisije je reagujući na izvještaj rekla da je "Komisija već ispravila neke probleme koji se pominju u njemu", kao i da je veći broj nezavršenih projekata u međuvremenu okončan, te da su i Bugarska i Rumunija značajno poboljšale kapacitete svojih administracija.

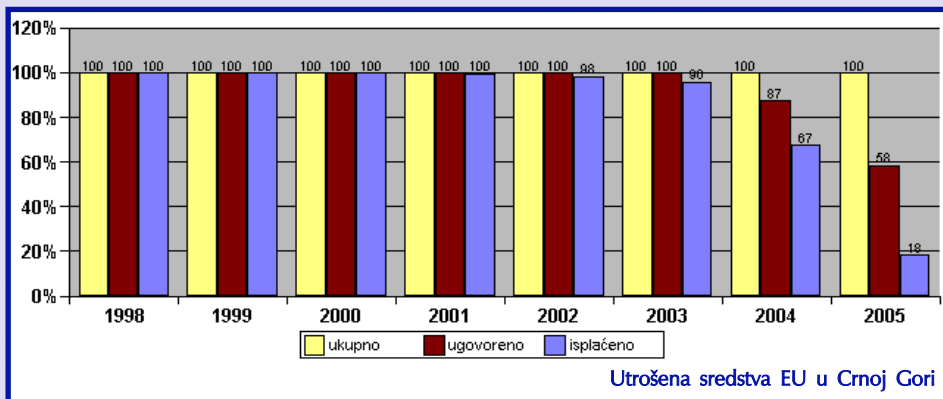

izaciju projekata iz programa CARDS. Početkom 2007. godine, Crnoj Gori se otvara program IPA. Riječ je o integrisanom instrumentu koji će zamijeniti program CARDS, te pretpostupne programe Phare, ISPA i Sapard.

IPA razlikuje dvije grupe država, od čega prvu čine države sa statusom potencijalnog kandidata za članstvo u Evropsku uniju: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Srbija.

Drugu grupu čine države sa statusom kandidata za članstvo u EU: Hrvatska, Makedonija i Turska.

Razlika između ove dvije grupe je u tome što Crna Gora i ostale države koje su potencijalni kandidati, od pet komponenti programa IPA, imaju pravo na dvije. To znači da na raspolaganju imaju i manje novca iz

fondova EU. Te dvije komponente su pomoć tranziciji i izgradnji institucija, te prekogranična saradnja. Zahvaljujući tim dvijema komponentama, Crna Gora stiče pravo da godišnje konkuriše za oko 30 miliona eura EU pomoći.

Na preostale tri komponente programa IPA, koje znače i znatno

veća sredstva iz EU, Crna Gora može računati kada stekne status kandidata za članstvo u EU. To je, prema optimističkim prognozama i projekcijama Ministarstva za evropske integracije Vlade RCG, 2008 – 2009. godina. Te tri komponente (za nas zasad nedostupne) su regionalni razvoj, razvoj ljudskih resursa i ruralni razvoj.

Treba napomenuti da će Crna Gora kada postane članica EU, ako ostane sadašnje stanje stvari, moći da koristi sredstva iz strukturnog i kohezionog fonda.

Cilj strukturnih fondova je ostvarenje ekonomske i socijalne kohezije u EU, a to će se postići smanjivanjem razlika između razvijenijih i manje razvijenih regija i podsticanjem ravnopravnosti prilikom zapošljavanja različitih socijalnih grupa.

Kohezioni fond je finansijski instrument EU za podršku ekonomskoj solidarnosti u EU, a namijenjen je projektima za razvoj najmanje razvijenih članica Unije. Prije posljednjeg proširenja EU 2004. godine, sredstva iz tog fonda koristile su Grčka, Irska, Portugalija i Španija.

Crna Gora još nije potpisala Akcioni program za 2006. godinu prema kojem će našoj državi, preko Evropske agencije za rekonstrukciju, na raspolaganju biti 18,5 miliona eura EU pomoći.

Razlog za kašnjenje je održavanje referenduma. Evropska komisija još nije dostavila dokument koji crnogorska Vlada treba da potpiše, ali se očekuje da će sve biti završeno u septembru.

OBUKU POČETI NA VRIJEME

photo VJESTI

Goran Đurović

Programski direktor Centra za razvoj nevladinih organizacija **Goran Đurović** navodi da je 20 polaznika iz NVO sektora i Ministarstva za ekonomske odnose sa inostranstvom i evropske integracije Vlade RCG prošlo tri modula obuke o upravljanju projektima koji se finansiraju iz fondova EU.

"Mogli su da čuju i rade na svim dijelovima projekta, od analize postojećeg stanja, korišćenja modela preko kojih se došlo do te analize, razvoja logičkog okvira, itd. Ukratko, bili su u prilici da rade na svim segmentima koji su neophodni za jedan projekat. Obuka još nije završena, ostala su četiri radna dana kako bi polaznici

unaprijedili postojeća znanja", kazao je Đurović koji je i jedan od predavača na seminarima posvećenim vođenju i upravljanju projektima koji se finansiraju iz fondova EU, u dijelu metodologije rada trenera. Projekat obuke je podržala fondacija Institut za otvoreno društvo, Predstavništvo u Crnoj Gori.

Đurović je objasnio da će nakon završetka obuke, ti kandidati raditi kao treneri za obuku lokalne samouprave.

"Tih dvadesetoro ljudi će od septembra početi da prenose znanje zapošljenima u lokalnoj samoupravi", naveo je on.

"Nadam se da će biti dovoljno mudrosti da se počne raditi na vrijeme kada je u pitanju obuka kadrova za upravljanje i korišćenje sredstava iz EU fondova, da nam se ne bi ponavljala iskustva pojedinih država u tranziciji koje su povukle samo tridesetak odsto sredstava koja su im bila na raspolaganju", istakao je Đurović.

Vladan ŽUGIĆ

OSMAN TOPČAGIĆ, DIREKTOR DIREKCIJE ZA EVROPSKE INTEGRACIJE PRI VIJEĆU
MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE

Kod EU treba da konkurišemo za izgradnju ceste koja će povezati BiH i Crnu Goru

Svaka država ima svoje karakteristike. Si polaznu poziciju u pregovorima sa EU, tako da nešto što je u jednoj državi teže ispuniti, u drugoj možda nije. Uslovi koji su nama ispostavljeni odnosili su se na uspostavu i jačanje niza, bilo ministarstava bilo instituta, direkcija ili agencija... To je pretpostavljalo prenošenje ovlašćenja sa entiteta na državni nivo, ponekad je tu bilo različitih političkih stajališta, ali je do sada uvijek postizana saglasnost i mislim da smo u dosadašnjem periodu ipak uspjeli da napravimo značajan napredak, kaže u razgovoru za EIC Bilten **Osman Topčagić**, direktor Direkcije za evropske integracije pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine.

● U Studiji o izvodljivosti se ispostavilo da je administrativni kapacitet državne uprave Crne Gore jedna od najboljih tačaka. Kakva je situacija u BiH?

Nije to nikakvo iznenađenje. To je još 1995. g. EU sagledala i po pitanju država centralne i istočne Evrope i tada uspostavljeni madridski kriterijum je upravo govorio o adekvatnim administrativnim kapacitetima. Tada se to odnosilo na države centralne i istočne Evrope i mi smo sada suočeni sa tim. Sigurno je da je to izazov, kako

za Crnu Goru, tako sigurno i za BiH. Pogotovo, jer smo krenuli sa vrlo niske polazne osnove. Te centralne institucije na nivou BiH su bile malobrojne, nedovoljno osposobljene i to je jedan od važnih zadataka na kojima moramo raditi u narednom periodu.

● Kako planirate to da riješite?

Prvo, uvedena je profesionalna državna služba. Zakonom o državnoj službi, Agencija za državnu službu vodi računa o profesionalnosti, a ne o stranačkoj pripadnosti i teži da obezbijedi da državna služba funkcioniše u kontinuitetu. To je jedno, a drugo je stalno usavršavanje.

Mi smo se pobrinuli za naše kadrove, a Evropska komisija je podržala, da dobijamo oko 20 mjesta godišnje za magistarski studij na evropskim univerzitetima.

● Ko to plaća?

To plaća Evropska komisija. Tako smo se dogovorili i mislim da će to biti značajna podrška osposobljavanju naše uprave. Tako su mi rekle i kolege iz Hrvatske i Slovenije jer su oni slali svoje zaposlene iz državne uprave. Ohrabрили su me da se mogu očekivati dobri efekti od toga, stalno učenje i uvođenje adekvatnih procedura. Mi smo sada pokrenuli projekat pripreme strategije reforme javne uprave.

● Da li vaši postdiplomci koji su otišli da se usavršavaju imaju neki ugovorni odnos sa Vladom BiH?

Mi smo napravili ugovor kojim se postdiplomci obavezuju da poslije završenog studija moraju barem tri godine raditi u državnoj službi. Već smo prošle godine dobili prve koji su završili magistarske studije, ove godine očekujemo novu grupu i šaljemo sljedeću grupu. Regionalna škola za javnu upravu će sigurno biti dodatni doprinos jačanju javne uprave. Nedavno je u Briselu potpisan protokol o formiranju Regionalne škole za javnu upravu.

SADA NAM NAJMANJE TREBAJU OGRANIČENJA

● Kako izgleda Vaša projekcija tempa pridruživanja zemalja regiona zapadnog Balkana EU?

Proces stabilizacije i pridruživanja je pokazao svoje prednosti. Sve države su tokom 2005.g. učinile korak naprijed. Hrvatska je postala kandidat i otvorena pregovore, Makedonija je postala kandidat, Srbija, Crna Gora i BiH su počele pregovore o Sporazumu, Albanija je došla u situaciju da potpiše Sporazum. To jeste napredak i to je uspjeh politike EU za ovu regiju. Ali, dalji uspjeh te politike se neće postići postavljanjem ograničenja, nego nastavkom promovisanja takve politike. Treba ostati pri obećanjima iz Soluna, potvrđenim i u Salzburgu, i ostaviti mogućnost da sve države napreduju u ovom procesu koliko mogu.

EU ovo mora podržavati. To je najbolja garancija mira i stabilnosti u regionu, a samim tim i na evropskom kontinentu. I ono što se kaže da proces proširenja EU nije završen dok ne uđu države zapadnog Balkana nije nikakva fraza, nego suština. Čitav je projekat EU nastao na težnji država zapadne Evrope da se koncentrišu oko razvoja i mira, stabilnosti, saradnje umjesto sukoba, a mislim da je direktno primjenljiv i kod nas i da nema boljeg rješenja ni za nas, ni za EU, nego da se ovaj proces završi.

U EU SE OBIČNO STIŽE ZA OSAM DO DESET GODINA

● **Sređena država, vladavina prava, prosperitetna ekonomija..., to su neki od simbola EU. Kada mislite da zemlje ovog regiona mogu dostići te standarde?**

Ima nekih mišljenja da se put od početka pregovaranja o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju do članstva može preći za osam do deset godina. To su mišljenja nekih kolega koji su već prošli taj put i pokazalo se da je to bio period koji je bio potreban Sloveniji. Ona je 1996.g. pregovarala o ovom Sporazumu, a 2004.g. je ušla u EU.

Neke države centralne i istočne Evrope su išle čak i brže, ali osam do deset godina je period u kojem se sigurno mnogo toga može napraviti. Mnogo toga zavisi od stanja svijesti, od promjena u glavama ljudi. Ja mislim da se te promjene postupno odražavaju. I onda to treba iskoristiti i pretočiti u zakone i jake institucije. Svi mi jako pratimo što Hrvatska radi u ovoj fazi, što je Slovenija radila kada se pripremala. Ljudi govore o tome i znaju dosta o tome, bili oni poljoprivrednici, bili u proizvodnji, trgovini, javnoj upravi, centralnoj banci....

Ta saznanja postoje u velikoj mjeri i znaju da će se nešto morati mijenjati u određenom momentu i vi već vidite da je to prihvaćeno. Kod nas u BiH, ja lično ne vidim neke otpore tipa zašto nam to treba i mi to nećemo. Ne. Mi shvatamo proces i standarde, jer to su neki standardi koji su se pokazali dobrima za druge države i biće dobri i kod nas jer će nam omogućiti napredak. Iako se zakonodavstvo povećava, iako sama EU razvija kriterijume koji postaju sve složeniji, ja mislim da se taj posao može završiti u roku od osam do deset godina. To će zavisiti i od same spremnosti EU da to podrži, ne samo finansijski, ali i finansijski.

● **Ko će formirati tu školu?**

Tu školu će formirati pet država regije i Evropska komisija. To je opredjeljenje iz Soluna i sad se pristupilo realizaciji. U prvoj fazi od dvije godine realizacija će se odvijati kao saradnja i razmjena informacija i projekata između postojećih tijela koja su zadužena za ta pitanja u svim državama, a u narednoj fazi se očekuje i formalno određivanje sjedišta škole. Još se ne zna gdje će ono biti. Mi smo istakli svoju kandidaturu.

● **Da bi zemlje regiona pokazale da su spremne da budu članice EU, moraju to dokazati na primjeru regionalne saradnje. Što se dešava na tom planu kada je BiH i Crna Gora u pitanju?**

Mislim da EU nije slučajno ovaj proces nazvala procesom stabilizacije i pridruživanja. Stabilizacija podrazumijeva stabilizaciju svake od država unutar same sebe i onda stabilizaciju međusobnih odnosa. U okviru toga, regionalna saradnja ima poseban značaj.

Mi je ostvarujemo i kroz bilateralne odnose, posebno sa susjednim zemljama jer to su uvijek najvažniji odnosi, a onda i u okviru svih regionalnih inicija-

tiva. Regionalna saradnja je zaista prioritet spoljne politike BiH.

● **Što Vam prvo padne na pamet kada kažete regionalna saradnja BiH i Crne Gore?**

Uz klasične projekte i ugovore o slobodnoj trgovini i imovinsko-pravnim odnosima, zaštitu i promociju investicija, volio bih da vidim zajednički projekat izgradnje dobre ceste koja će nas povezati i učiniti da nam je lakše putovati iz Sarajeva u Podgoricu. Takvi projekti su podržani u EU i sad je pitanje momenta kada će i nama biti podržani takvi projekti. U ovoj fazi, kao potencijalni kandidati, nismo se još kvalifikovali za takve projekte, ali doći će i to vrijeme.

Mi se moramo pripremati i praviti takve projekte, a to onda omogućava lakše kontakte i putovanja, bilo to poslovna, kulturna, obrazovna, sportska ili bilo koja druga saradnja. Ceste su infrastruktura za bilo šta drugo.

● **Kada bi Vas građanin na ulici pitao što on konkretno dobija od Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, što biste mu Vi kazali?**

To su pitanja sa kojima se

susrijećem i sam ih postavljam i sebi. U ovoj fazi ja postavljam i jedno drugo pitanje: što gubimo ako ne potpišemo to u situaciji kada sve druge države u regiji imaju potpisan Sporazum ili pregovaraju o njemu? Što bi značilo za nas da nismo u tome?

Tačno je da u samom procesu, kako su stvari definisane od EU, nema nekih konkretnih napredaka ili dokaza napretka u momentu kada se Sporazum potpiše. Postoje neke obaveze koje prihvatamo da ispunjavamo. Međutim, ovo je nužna faza prema kandidatskom statusu i prema liberalizaciji viznog režima, ovo je prvi ugovorni odnos sa EU i važan korak u osiguranju mira i stabilnosti, te ekonomskog prosperiteta koji nam je toliko potreban, posebno imajući iskustvo iz nedavne prošlosti.

● **Da li mislite da je realno da se realizuje Sporazum iz Bukurešta o stvaranju zone slobodne trgovine između zemalja jugoistočne Evrope?**

Mi svi između sebe imamo mrežu bilateralnih sporazuma o slobodnoj trgovini, tako da ne bi trebalo biti teško ispregovarati multilateralni sporazum koji bi obuhvatao sve države regije, i to na bazi CEFTA sporazuma.

Ako su stručnjaci koji se time bave definisali kraj godine, onda su izračunali da se to može napraviti do kraja godine. Tri runde pregovora o Sporazumu su predviđene, a imajući u vidu pregovore o Sporazumu o energetske zajednici za jugoistočnu Evropu koji su završeni u relativno kratkom roku, i ovaj Sporazum se može ispregovarati brzo. Ovo je na samitu već bilo izraženo kao politička volja.

● **Da li to sve može ličiti na vraćanje na onu veliku Jugoslaviju, makar u mjeri u kojoj se granice neće prelaziti sa pasošima i vizama?**

Mi već imamo situaciju da između država u regiji ne tražimo ni pasoše, a da ne govorim o vizama. Sa ličnim kartama putujemo i u Hrvatsku i u Srbiju i u Crnu Goru. Tako i treba da bude. Suviše su jake te veze i interesi da bi se sad postavljale neke barijere kretanja, to bi nas vraćalo unazad... Ne mislim samo na Ugovor o slobodnoj trgovini, ima i mnogo drugih razloga i veza zbog kojih i kretanje i sve druge veze treba podržavati.

Neđeljko RUDOVIĆ

KAKO JE REPUBLIKA HRVATSKA PRELAZILA PUT DO STATUSA KANDIDATA ZA ČLANSTVO U EU

Dobar đak uči na tuđim greškama

Relativan uspjeh Hrvatske na putu prema Evropskoj uniji je značajan za Hrvatsku, ali je važan i za druge zemlje u regionu, pa i za Evropsku uniju, jer je njime opravdan i sam proces stabilizacije i pridruživanja, predložen na samitu u Zagrebu 2000. godine. Hrvatska pokazuje da ovaj proces funkcionira, da je u stanju da proizvede veću stabilnost u regionu, nove kandidate i buduće članice EU.

Analitičari smatraju da zemlje zapadnog Balkana sada imaju više razloga da nastave sa reformama zasnovanim na zahtjevima EU jer imaju dokaz da to donosi rezultate na kraju procesa.

Kada se govori o lekcijama koje je Hrvatska naučila posljednjih 6 godina, otkako intenzivno gazi svim stepenicama na putu do članstva, hrvatski političari ističu čak i da su bili u prednosti zato što su u proces integracija ulazili sa zakašnjenjem jer

su na taj način bili u prilici da uče od onih koji su bili ispred njih i da ne ponavljaju njihove greške.

U Vladi Republike Hrvatske i njenom resoru zaduženom za evropske integracije, uspostavili su saradnju sa bivšim zemljama kandidatima iz centralne i istočne Evrope, proučavali su njihova iskustva i tako prilično uspješno sprovedi neke od traženih reformi.

Druga stvar koju su naučili je, kako ističu predstavnici hrvatske Vlade i Sabora, da nijedna zemlja ne smije posmatrati proces evropskih integracija kao takmičenje sa drugim zemljama. Onda su zaključili da je to takmičenje sa sobom jer se moraju mobilisati sopstveni najbolji potencijali da bi se izgradio bolji život u boljoj zemlji.

Još jedna važna naučena lekcija je da je proces pristupanja mnogo važniji od samog čina pristupanja. Proces je ono što je zaista

bitno, jer dok on traje sve se mijenja, reformišu se institucije, mijenja se zakonodavstvo, ekonomija, pa i sami građani. U Hrvatskoj smatraju da je promjena ljudi i njihovog mentaliteta "najteža i najvažnija" zato što Evropa počinje u glavama pojedinaca "i dok svaki pojedinac ne shvati prednosti, koristi od integracije u EU i od reformskog procesa koji taj model donosi, proces ne može biti uspješan".

U početku je Hrvatska bila preokupirana uglavnom političkim pitanjima. Račanovi socijaldemokrati su vodili Vladu poslije Tuđmanovog režima i tada je stalno ponavljano da nijedna zemlja neće ući u EU dok svi politički kriterijumi ne budu ispunjeni.

Hrvatska je poslije raspada bivše Jugoslavije imala brojne probleme koje je morala hitno rješavati: pitanja manjina, povratak izbjeglica, saradnja sa tribunalom u Hagu,

BOJAZAN OD GUBITKA SUVERENITETA

U Vladi Hrvatske su itekako svjesni da, uporedo sa komunikacijom sa EU, moraju imati komunikaciju i sa građanima jer u suprotnom javnost neće moći da uvidi stvarne prednosti evropskih integracija. U početku je u Hrvatskoj postojala idilična slika da će EU riješiti sve probleme, tako da je više od 80% građana tada podržavalo integracije. Čim je krenulo rješavanje konkretnih problema, javnost i civilno društvo su počeli da daju sve više primjedbi. Sada je ukupan nivo podrške pristupanju EU ispod 60%.

Kada je u pitanju Hrvatska, posebno je izražena bojazan od gubitka suvereniteta nakon ulaska u EU. Ovo je razumljivo s obzirom da je Hrvatska mlada nezavisna država, pa se (prema sprovedenim anketama) ljudi pitaju zašto bi ponovo morali da se odreknu dijela suverenosti u korist neke nadnacionalne zajednice, sada kada su konačno samostalni?

Prigovori pojedinih medija i političara su bili da će nezavisnost Hrvatske biti ugrožena odlukama donešenim u Briselu, dok su iz Vlade odgovarali da je to djelimično tačno, jer će se u isto vrijeme dobiti mogućnost da se hrvatski glas čuje u jednoj većoj zajednici i biće u stanju da utiče na odluke.

Uz to je jedna od glavnih briga u Hrvatskoj (i to sasvim konkretna) pitanje nekretnina i njihova prodaja strancima. Slobodno kretanje kapitala jedno je od osnovnih pravila EU, što znači da se strancima mora dozvoliti da kupuju imovinu u Hrvatskoj. To podiže cijene i stavlja u neravnotežan položaj domaće stanovništvo.

Zato Hrvatska pokušava da odloži potpisivanje konačnog sporazuma o slobodnoj prodaji nekretnina sve dok se kupovna moć hrvatskih građana ne izjednači sa ostalim građanima EU. Jedino tako će moći da se na jednakim osnovama takmiče na ovom tržištu.

refoma hrvatske televizije (HRT) kako bi se od nje napravio javni servis, dovođenje u red sudstva, borba protiv korupcije... Posebno je od Hrvatske traženo da dokaže da je spremna da sarađuje sa drugim zemljama na Balkanu.

Hrvatski zvaničnici tvrde da je sada riješena većina ovih problema zbog kojih je povremeno dolazilo do zastoja u pregovorima, te da se trenutno bave sudstvom, korupcijom i kriminalom.

Jedan od Kopenhaških kriterijuma da "država mora biti funkcionalna tržišna ekonomija, sposobna da se suoči sa pritiscima jedinstvenog tržišta" Hrvati su ispunili, ali nakon velikih muka i dilema.

Kasnije su se žalili da je to vrlo lako reći, ali teško ispuniti jer zavisite od procjene država članica koje odlučuju o tome što je tržišna ekonomija, što je funkcionalna tržišna ekonomija i koliko ste konkurentni. Hrvatska je od samog početka ispunjavala sve uslove makroekon-

omske stabilnosti, ali to nije bilo dovoljno jer bilo potrebno pronaći način da se ta stabilnost pretvori u rast proizvodnog sektora, kako bi se unaprijedila konkurentnost – a to podrazumijeva restrukturiranje izvoznog sektora, smanjenje nezapošlenosti, dalje korake u privatizaciji...

Što se harmonizacije zakonodavstva tiče, u Hrvatskoj je do sada usvojena polovina zakonodavnih akata neophodnih za potpunu harmonizaciju. Procjena je da zemlja kandidat u prosjeku mora usvojiti do 400 novih zakona, i još 1000 do 2000 dodatnih podzakonskih akata. U posljednjih 6 godina, Hrvatska je sa standardima EU uskladila oko 200 zakona. Ostaje joj još 200 za narednih 2 i po godine, kako bi 2008.g. Hrvatska bila spremna za ulazak u EU. Hrvati se nadaju da će u tome uspjeti, ali je veliko pitanje koliko će još proći dok ne postane sljedeća članica EU, s obzirom da javno mnjenje članica EU nije baš naklonjeno prijemu novih država.

Iako je put ka EU definisan kao prioritet, u hrvatskoj javnosti se često postavlja pitanje zašto im sve to treba, koje su stvarne dobiti od pristupanja EU, koje su prednosti članstva i što će se to popraviti u Hrvatskoj kada jednom bude ostvaren cilj. S druge strane, mnogi političari zastupaju takozvani "TINA" stav – da nema drugog izbora (there is no alternative). Naravno, alternativa uvijek postoji, a trenutna procjena hrvatskog rukovodstva je da je članstvo u EU samo jedna od alternativa, ali manje skupa od drugih.

Procjenjuje se da su vrlo skupe alternative biti usamljen, izolovan, nemati pravi pristup na velika tržišta za svoje proizvode i ne biti dovoljno konkurentan.

U Hrvatskoj su svjesni da su prednosti pristupanja politička i ekonomska stabilnost, kao i održiva ekonomska konkurentnost "na duge staze". Najzad, članstvo u EU donosi i društveni i pravni poredak koji štiti i lične i društvene interese.

Zato su u Hrvatskoj uspostavili posebnu vrstu konsenzusa oko evropskih integracija stvaranjem Nacionalnog komiteta za nadgledanje pregovora o pristupanju pri Saboru. U njemu je jednak broj predstavnika Vlade i opozicije, a predsjednik je iz opozicije. Time je Sabor uključen u proces, a ovaj Komitet mora da prihvati sve osnovne pregovaračke pozicije za svako poglavlje pregovora posebno. Tako je uspostavljen stalan dijalog između Vlade i Sabora oko suštinskih pitanja.

Predstavnici Vlade i Evropske komisije su trenutno u fazi screening-a pravne usklađenosti hrvatskih propisa sa *acquis communautaire* –om, što znači da timovi stručnjaka sa jedne i druge strane provjeravaju koliko su zaista hrvatski zakoni u skladu sa evropskim.

V. ŠĆEPANOVIĆ
N. RUDOVIĆ

Predizborna žega na evropskom putu

Piše: Brano Mandić

Sve drugo bi bila laž, stoga dobro došli nazad radikali. Apsolvent nikšičkog Filozofskog fakulteta, manje znanog po književnim smotrama, više po studentskom spaljivanju krpene lutke sa likom **Bill Clinton**-a, dakle, tamošnji akademik **Bojan Strunjaš** ima dobre šanse da s jeseni bude najmlađi poslanik i jedini radikal novog saziva Skupštine RCG.

Junoša spreman da uskoči iz studentskih klupa u kakvo šik odijelo. Opet se istorija ponavlja, opet kao farsa.

Sjećaju se najizdržljiviji, i sadašnji premijer je preko noći iz džempera sa kragom na V (znak pobjede) izabrao elegantniju verziju modne stvarnosti i obreo se u *dolce vita* fazonu koji je kulminirao u istorijskoj noći 21. maja: pobjednik referenduma u prugastom odijelu odaje diskretni *hommage* čikaškoj modi dvadesetih, rekli bi zajedljivci.

Ali, otkud sada priča o garderobi i styling-u političara? Pa, s obzirom da se kampanja vodi u avgustu, mjesecu sa prosječnom temperaturom u Podgorici oko 35 stepeni, možda će neki od njih prvi put izaći pred birače u kupaćim gaćicama, prijetiti protivniku sunčobranom ili vodenim pištoljem... Kako god, odluka presjednika republike i potpredsjednika DPS-a **Filipa Vujanovića** da se bira u avgustu (kada poštteni Evropljanin uživa u godišnjem odmoru), rasrdila je opozicionare, koliko se to na vrućini može.

Stranački aktivisti hitaju od vrata do vrata, voze se liftovima, ubacuju brošure u tminu poštanskih sandučića iz koje se bijele računi za struju. Redaju se saopštenja, ali sve

je to nekako mlako, kao da se politički *crescendo* dogodio 21. maja. O tome treba obavijestiti DPS, Srpsku listu i Radio televiziju Crne Gore: referendum je prošao, zastava je na East River-u, a prosječna plata u Crnoj Gori je oko 200 eura.

Tako nešto pokušava da poruči Pokret za promjene. Srpska lista, opet, grmi kako su manjine u Crnoj Gori neoprostivo komotne, istovremeno vapijući da i Srbi postanu nacionalna manjina... Vođa Liberalne partije koja je na prošlim izborima osvajala po nekoliko procenata, sada najavljuje da uzima vlast(!). Povratnik na političku scenu, dr **Dragan Hajduković** tumači put od zelenaškog do pokreta zelenih, a u tome mu otežava kompromitacija te ideje s početka devedesetih. Fijasko projekta ekološke Crne Gore, srozao je ekološki angažman u Crnoj Gori na nivo cvjećarske sekcije za polumaturante. Kalamburno je pod političkim sunčobranom ovog ljeta. Čak se i **Milošević**ev svjedok **Momir Bulatović** javio da podrži radikale, što iz vlasti odmah krštavaju crveno – crnom

koalicijom, upoređujući dvojac absolvent Strunjaš – doktor Momir, sa spregom doktora zločina: **Šešelja** i **Miloševića**. Idealno da se ovdašnjima epigonima podigne rejting, tvrdim.

Jer, ljudi vole negativce, stara je holivudska istina od koje je do sada najviše profitirao "iskreno vaš" **Milo Đukanović** smiješeci se optužbama za svih deset smrtnih grijehova, osim ljenosti.

Dvije opozicione struje **Bulatovića** i **Mandiće** su početak avgusta iskoristile da raščiste koja od njih radi za vladajuću stranku. Da možda ne rade obje? Građani su imali sedamnaest godina da razmisle.

Podsjetiću sada: oko 6000 dana se u Crnoj Gori nije mijenjala vlast.

Mijenjali su se evropski posmatrači i izaslanici, pečatirali izvještaji poput onog skorašnjeg Transparency International-a u kojem je, po stepenu korupcije, Crna Gora na tragu Mozambika, Maldiva, Madagaskara, Alžira i Argentine.

To može da čudi s obzirom da je odlazeći saziv Skupštine usvajao

jedan zakon nedjeljno (208 za četiri godine). Kada se nađete u čudu, valja zahvatiti sa zdenca klasičnih mudrosti.

"Što je država korpumpiraniya, to se više zakona u njoj donosi", tako je rekao **Tacit**.

A šta je novinaru rekla kafe kuvarica u Skupštini kada je htio da, uprkos zakonskoj zabrani, zapali jedan "Gauloises" pozivajući se na dovijeka dimeći "Marlboro" poslanika **Ferhata Dinoše**.

"E, Dinoša može jer je Dinoša donio taj Zakon da se ne smije pušiti", objasnila je konobarica, valjda jer se zakoni donose u dioni-zijskom transu, a pol-ubožanstva koja su prešla cenzus nad svojim kafama u skupštinskom bifeu, imaju pravo da zapale da im slučajno ne pobjegne kakva amandmanska vizija, ni da su vraći nagnuti nad čašicom pejotla.

Avaj, ova preduga rečenica, mogla bi se skratiti u reklamnoj kampanji: "Marlboro – ako može Dinoša možeš i ti!".

Ipak, s obzirom na koaliciju Dinošine Demokratske unije Albanaca i DPS-a, reklamirati cigarete bi budilo asocijacije na stare švercerske afere, a kako skupštinska konobarica nije bila raspoložena za raspravu – dozvolila je da i ja zapalim.

To je bilo malo kršenje Zakona, ali velika pobjeda građanina tog popodneva kada je u sali pored odbijen Zakon o konfliktu interesa, što je razočaralo UNDP koliko i Cetinjane što im poslanici dan prije ne izglasaše obećane povlastice za prijestonicu. Država je odlučila da ne finansira taj grad redovnim infuzijama iz budžeta u kojem nema

novca ni za predstojeće izbore.

Kako se onda finansiraju partije u Crnoj Gori kada je Vlada RCG odbila da im plati kampanju, iako to zakon nalaže? Nevladine organizacije se žale Ustavnom sudu i sumnjaju u crne fondove. Tajanstveni su kanali novca, poslužimo se biblijskom versetom i pomolimo se, građani, za istraživačko novinarstvo u zemlji u kojoj Vlada živi kao podstanar i plaća stanarinu u zgradi najjače partije, čiji je predsjednik premijer, a potpredsjednik prvi čovjek Republike.

Takva se republika zavjetovala da gazi preko leševa prošlosti, samo da se ukrca na vijugavi maraton ka Evropskoj uniji i NATO savezu. Najgore je što političari preuzimaju retoriku obećanog carstva blagostanja. U njega se treba putovati. Jezički se insistira na evropskom putu, kao da je neki utopijski egzodus u pitanju. Evropsku ideju ovdašnji tribuni po pravilu politički

fiksiraju u budućnosti, zauvijek kompromitovanoj budućnosti velikim konceptima minulog stoljeća, kako reče ruski mislilac **Mikhail Epstein**. Dovoljno je onda da neki drugi Rus podsjeti u "Vijestima" kako je NATO u Češkoj postavio raketni štit... i građani logično vide da šargarepa ne može biti toliko slatka kakvom je političari žele predstaviti.

Činjenica da u Crnoj Gori pred izbore nema euroskeptika govori dovoljno. A oni su nužni kontra-teg svakog suvislog političkog diskursa. Evropa u suprotnom ostaje fama, sakralna projekcija, manekenka na zidu spremna da udovolji zaleglom društvu u političkom pubertetu. Crna Gora nije krenula u Evropu, nego u hiper-evropu koja ne postoji nigdje do u avgustovskim pamfletima doučenih SKOJ-evaca.

Otud prostora za radikale da nas vrata u srednji vijek gdje je sigurnije i da nas podsjetite da "Srbija ima žita" i da bi omladina trebalo da kleči na tom žitu i moli se za Kosovo, ili ini aktuelni toponim, umjesto što se drogira na EXIT-u. Tako se pravi lažna podjela na napredne i nazadne koja će u stvari pući ako DPS pruži ruku pomirenja SNP-u, politički se krug zatvori, a abolirana vlast okonča savršeni zločin prema hiljadama mazohista sa članskim kartama.

Ako se to desi na izborima, brzinu društvenog preporeda i dalje će diktirati politička elita, u nedostatku druge.

Autor je novinar dnevnog lista "Vijesti".

Piše: Ljiljana Pjerotić

Sada kada smo na pragu zaključivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Evropskoj uniji (EU), pravi je trenutak da se upitamo zašto uopšte želimo da pristupimo ovoj organizaciji i da li je članstvo u EU vrijedno napora, muka i odricanja.

Crna Gora je u samom vrhu država koje imaju pozitivnu sliku o EU. Prema posljednjem istraživanju, tri od četiri građanina Crne Gore smatraju da je članstvo u EU dobro za Crnu Goru. Ekonomski prosperitet, mir i stabilnost, lakše putovanje i studiranje u inostranstvu su glavni razlozi zbog kojih građani Crne Gore u visokom procentu (81,2%) podržavaju ulazak u društvo evropskih država i naroda. Ovakvi rezultati istraživanja javnog mnjenja ne čude – lijepo je živjeti u miru, okružen prijateljima (ili barem saveznicima) spremnim da priteknu u pomoć, biti uvažavan kao "ravnopravan među jednakima" i nalaziti se među onima čije odluke oblikuju svijet (umjesto biti izolovan, omražen...).

I te kako je "zgodno" pripadati krugu demokratskih, slobodoumnih, ekonomski naprednih, dobro uređenih država čije vlasti (htjele to ili ne) brinu o dobrobiti i interesima svojih građana, o prosperitetu svo-

Zašto želim da budem građanka Evrope?

jih kompanija, o očuvanju prirodnih bogatstava i ljepota, o kulturnom i istorijskom naslijeđu, te onom krugu država koje kroz pravne tekovine i institucije EU dosta uspješno štite prava svih svojih građana ma koliko se oni razlikovali po svojoj političkoj, vjerskoj, nacionalnoj, polnoj ili socijalnoj pripadnosti.

Međutim, veoma mali broj građana Crne Gore se može pohvaliti time da zna što znači biti član EU i što sve nosi proces pridruživanja, a ipak se u Crnoj Gori masovno podržava članstvo u EU. Ovaj stav ne izaziva čuđenje ako se zna da naš narod brzo prihvata, ali i brzo odbacuje. Nadam se da tako neće biti i sa evropejstvom.

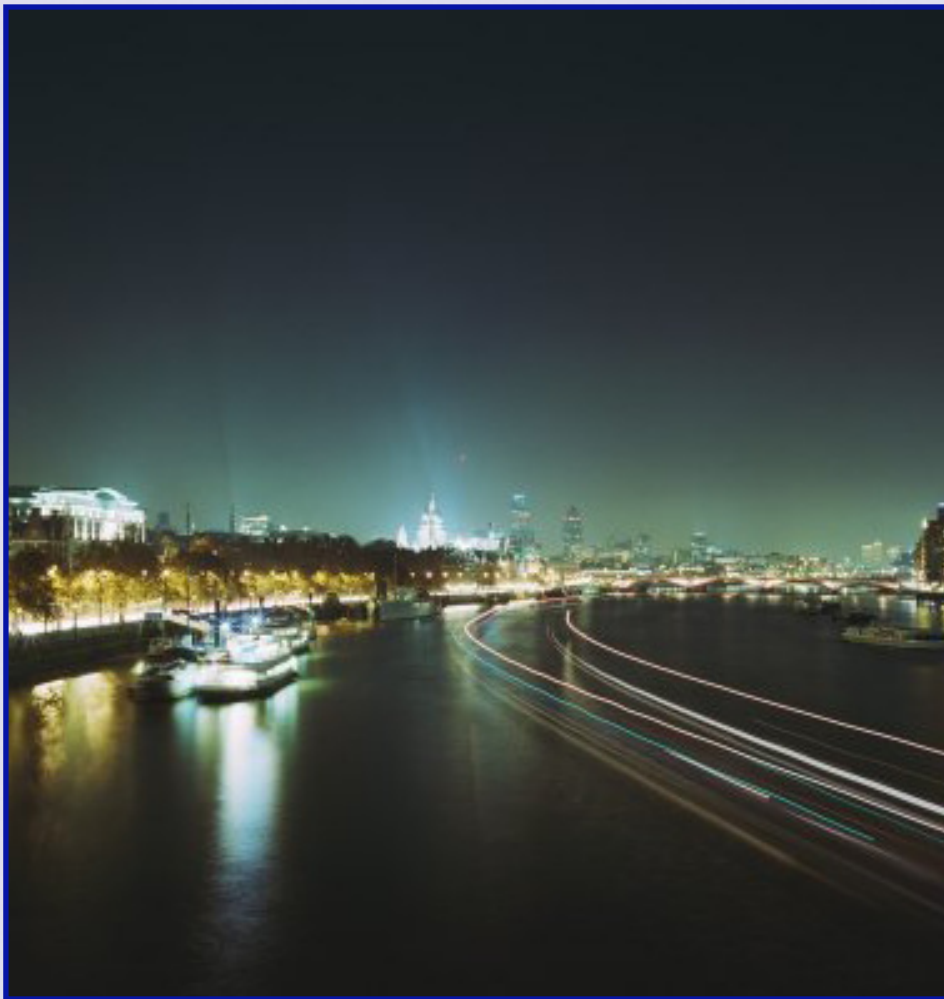
Ulazak u EU je spas, svetionik nade za građane Crne Gore s obzirom na njenu opterećenost korupcijom, kriminalom, niskim standardom. Ali, gubi se iz vida činjenica da problemi neće nestati sami od sebe. Članska karta EU se ne dobija niti slučajno, niti obavezno. Koliko god jednostavno ovo djelovalo, sukobljava se sa kod nas ukorijenjenim shvatanjem koje kaže da je evro-atlantska integracija naše zemlje ili neka vrsta neminovnosti ili prije svega interes drugih, a ne nas samih. Zato se valja opustiti i čekati da i to čudo prođe!

Naravno da članstvo u EU neće doći samo od sebe i da mi moramo shvatiti da evropski put mora biti naš sopstveni izbor i rezultat našeg sopstvenog rada. Pomoć iz EU je dobrodošla, ali je ključ koji otvara teška briselska vrata u našim rukama.

Na tom putu nam neće biti lako, moraćemo da se pomučimo, da odustanemo od nekih naših ustaljenih navika i lokalnih specifičnosti, da se prilagodimo evropskim pravilima i prigrlimo kao sopstvene i one elemente sa kojima se nijesmo slagali i kojima smo se doskora podsmijevali. Iskustva zemalja i naroda koji su cjelokupni proces već prošli, uvjeravaju nas da se sva odricanja i naponi na kraju višestruko isplate. Ipak, nećemo biti prinuđeni da se odrekemo onoga što čini suštinu naših uvjerenja, tradicije i običaja ("ujedinjeni u različitosti"), a sa druge strane ćemo dobiti:

- mir, bezbjednost, vladavinu prava, poštovanje susjeda i drugih pripadnika "evropske porodice naroda" kao i ostatka svijeta;
- podsticaj i pomoć za unapređenje životnog standarda i kvaliteta života;
- povlastice koje stičemo postajući dio jedinstvenog evropskog tržišta, zajedničkog carinskog sistema i ulaskom u "euro zonu";
- mogućnost korišćenja evropskih regionalnih i drugih fondova;
- bolju kontrolu nad zaštitom životne sredine;
- bolju zaštitu potrošača;
- uspješnije zastupanje sopstvenih interesa pred Svjetskom trgovinskom organizacijom i drugim međunarodnim organizacijama;
- jeftinije, a pouzdanije i kvalitetnije telekomunikacione usluge i energiju;
- jeftiniji i bezbjedniji avio-prevoz;
- uspješniju zaštitu intelektualne svojine;

- ukidanje granica i viza;
- mogućnost studiranja bilo gdje u EU i dobijanje diploma koje su priznate svuda u svijetu;
- mogućnost zapošljavanja bilo gdje unutar Unije, pod jednakim uslovima kao u sopstvenoj zemlji;
- efikasniji nadzor nad proizvodima koje koristimo u svakodnevnoj upotrebi (zdrava hrana, bezbjednije dječije igračke, itd.);
- konkurentniju domaću privredu;
- pomoć u razvoju nauke i tehnologije (kroz programe saradnje između zemalja članica i "nečlanica"), razmjenu informacija, stručnjaka i finansijsku podršku.

U suštini, spisak je duži i svako ga može dopuniti prema sopstvenoj želji ili saznanjima. Uz svaku od navedenih stavki je, naravno, moguće dodati i poneko "ali" jer EU nije idealna, ali je jedina realna perspektiva za nas. Da li imamo alternativu? Dovoljno je da samo

pogledamo oko sebe i dobićemo odgovor. Izvan EU su samo veoma bogate države Evrope (Norveška i Švajcarska) i Bjelorusija koja je zarobljena u prošlosti, siromaštvu i tiraniji. Ako skrenemo sa ovog puta, bojim se da ćemo proći kao "Crvenkapa" i da će nas pojesti "Vuk globalizacije".

Na kraju, ne smijem izostaviti prava žena. Članstvo u EU bi bar na tri načina moglo da popravi sadašnji nezavidan položaj žena u Crnoj Gori.

Prvo, novim zakonima i institucijama – po ugledu na EU – višestruko bi se obezbijedila ravnopravnost žena. Postoji mnogo stvari koje u vezi sa ženama treba ispraviti i u samoj EU. Nije pohvalno ni za države koje ulaze u sastav ove organizacije da u prosjeku žene u njima i dalje zarađuju 15% manje od muškaraca, ili da zauzimaju samo trećinu mjesta na uprav-

ljačkim poslovima ili da je i dalje neuporedivo više nezapošljenih žena od muškaraca. Svaki od ovih pokazatelja ima mnogo lošiji rezultat ako se govori o situaciji u našoj zemlji, tako da se stvari na ovom polju moraju mijenjati značajno i što brže. Iz tog razloga je ženama u Crnoj Gori potrebno "više Evrope", one su svjesne toga i zato su one "za".

Drugo, sudovi i državna uprava bi morali da rade bolje i efikasnije. Oni su osjetljivim i ugroženim društvenim grupama (kao što su žene) posebno važni, jer bi jedni trebalo da ispravljaju svakodnevne nepravde, a drugi da u praksi sprovode odluke predstavničkih organa.

Treće, protiv neravnopravnosti žena u ekonomskom smislu moglo bi se boriti ne samo izgradnjom boljeg ekonomskog sistema, već i uz pomoć programa i fondova EU koji bi nam bili stavljeni na raspolaganje u mnogo izdašnijem vidu nego danas, dok smo u kategoriji potencijalnih kandidata za članstvo u Uniji.

Situacija je jasna. Ujedinjena Evropa, koja počiva na vrijednostima poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokratije i jednakosti, ne ostavlja prostora za negativno određenje prema njoj. Zato jeste važno da Crna Gora što prije uđe u Evropsku uniju, ali je još važnije da vrijednosti i stanarde na kojima EU počiva usvoji i doživi kao svoje sopstvene.

Mi nećemo postati Evropa kada uđemo u Evropsku uniju, postaćemo Evropa kada evropske vrijednosti uđu u Crnu Goru. To je cilj svih promjena koje bi odlučno i brzo trebalo da činimo.

Autorka je viša savjetnica za obrazovanje i kulturu u Opštini Budva i saradnica Evropskog pokreta u Crnoj Gori. Pohađala je II generaciju Škole evropskih integracija.

TORBJORN SOHLSTROM, PREDSTAVNIK VISOKOG PREDSTAVNIKA ZA
ZAJEDNIČKU SPOLJNU I BEZBJEDNOSNU POLITIKU EU NA KOSOVU

Nije zgodno imati crnu rupu u srcu Evrope

Moje je mišljenje da bi Evropska unija trebalo da nastavi sa proširivanjem. Tek smo izašli iz "velikog proširenja" – dobili smo 10 novih članica 1. maja 2004. godine, osam iz istočne i centralne Evrope, plus Kipar i Maltu. Po svim objektivnim procjenama, vjerujem da je ovo proširenje predstavljalo uspjeh za sve. Međutim, mislim da moramo da razumijemo i da Evropska unija i njeni mehanizmi za donošenje odluka još uvijek nijesu "svarili" ovo proširenje – ocjenjuje **Torbjorn Sohlstrom**, predstavnik Visokog predstavnika za zajedničku spoljnu i bezbjednosnu politiku EU na Kosovu.

"Potrebno je vrijeme da bi se uvidjelo i da bi se navikli na činjenicu da za stolom više ne sjedi 15, već 25 članova. I kada predsjednik Savjeta organizuje sastanak Evropskog savjeta, on prije toga mora i formalno da posjeti ne 15, već 25 evropskih prijestonica. Mnogo je takvih sitnih, čak banalnih primjera o tome kako je ova promjena uticala na efikasnost funkcionisanja EU", kaže Sohlstrom.

Napominjući da bi Rumunija i Bugarska trebale da se pridruže EU

u skoroj budućnosti, te da postoji obećanje članstva za čitav region zapadnog Balkana, on naglašava da je trenutno jedno od problema-tičnih pitanja koliko će to novih članica biti.

"Kada je u Solunu dato obećanje, računalo se na 6 zemalja – od 21. maja ima ih 7, a do kraja godine će ih vjerovatno biti 8. To pomalo brine one u Briselu. Dodajte tome još i osjećaj nesigurnosti, sumnje, skepse unutar Evropske unije, što i nije direktno povezano sa proširenjem, već sa budućnošću EU kao takve. Puno je neriješenih pitanja, a neka od njih odnose se i na proširenja. Ja vjerujem da se ovaj osjećaj frustracije i zamora mora ozbiljno uzeti u obzir. To je zaista problem za EU, pa prema tome, htjeli vi to ili ne, to je i vaš problem", kaže Sohlstrom.

On dodaje da izvjestan broj političara dovodi u pitanje budućnost proširenja i zagovara različite alternative punom članstvu za zemlje zapadnog Balkana. "Ja ne vjerujem da će takve alternative postati stvarnost, vjerujem da će Evropska unija ispuniti svoja obećanja. Zapravo, uvjeren sam da

treba ići naprijed, a po mom mišljenju postoje bar tri dobra razloga za to. Prvi je da je dalje proširenje dobar potez u političkom smislu. Ako pitate **Javier Solanu**, reći će vam da je proširenje međunarodna politika koja se najviše oslanja na evropske vrijednosti, najoriginalnija u svojoj metodologiji i najuspješnija u smislu rezultata koje donosi. Ako pitate **Ollie Rehn**–a, komesara za proširenje, reći će vam da je za EU to vrlo jednostavan izbor: ili će uspjeti da izveze stabilnost, ili će nastaviti da uvozi nestabilnost. Očigledno je da je, takođe sa tačke gledišta Brisela, nastavak proširenja logičan korak", ističe Sohlstrom.

Po njemu, proširenje ima smisla gledano sa geografskog aspekta jer "ako uzmete mapu kontinenta, vidjećete sve plavo obojeno, izuzev tri crne rupe: Norveška, Švajcarska i Balkan".

"Nije zgodno imati u srcu Evrope takve crne rupe koje nijesu dio evropske konstrukcije i njene politike. Najzad, ja sam ubijeden da je proširenje logično i u kulturnom smislu. Jedan filozof, **George Steiner**, izdvojio je osnovne karakteristike "evropskog kulturnog modela". Po njegovim riječima, ima ih tri: najprije, opsjednuti smo prošlošću – što se vidi u imenima naših ulica i mjesta koja sva nose imena slavnih ličnosti iz prošlosti. Drugo, Evropljani pokazuju izraženu sklonost ka apstraktnom, špekulativnom načinu razmišljanja, fascinaciju matematikom, muzikom. Najzad, treća karakteristika je način na koji zidamo naše gradove, tako da budu otvoreni, da u njima bude puno trgova i kafea. Ako postoji

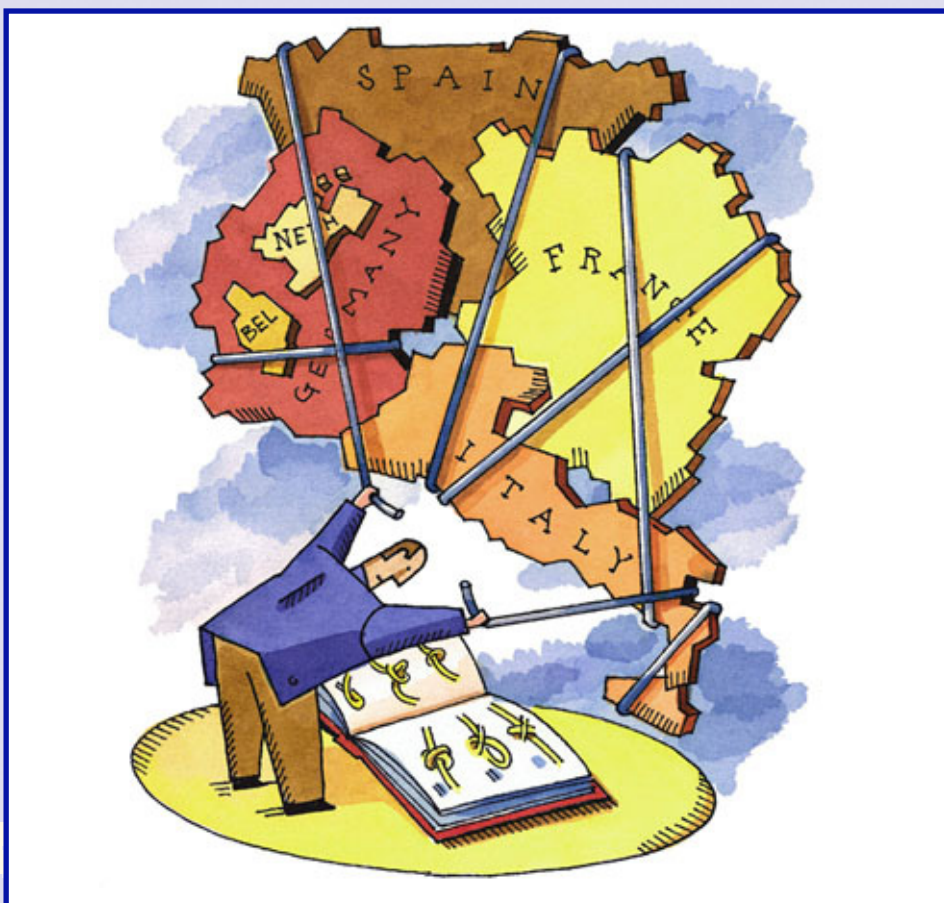

neka određena asocijacija koju ja vezujem za Podgoricu, Prištinu ili Beograd, to je mnoštvo ljudi koji u kafeima špekulišu o prošlosti. Dakle, po Steinerovoj definiciji, najevropskiji od svih gradova nalaze se upravo na Balkanu", ocjenjuje Sohlstrom.

On vjeruje da bi Evropska unija morala da nastavi sa produbljivanjem integracija, ali priznaje da su ovo teška vremena za EU.

"Neki čak upoređuju EU danas sa Jugoslavijom kasnih osamdesetih. Po njima, postoje tri izražene sličnosti: prvo – generacija koja je razumjela logiku udruživanja polako odumire; drugo – postoji ekonomska stagnacija; treće – postoje ogromna neslaganja oko ustavnog poretka. Sličnosti postoje, ali ja ne vjerujem da treba predaleko ići s tim poređenjem. Postoje problemi u EU, ali EU je i ranije imala probleme", podsjeća Sohlstrom.

On ocjenjuje da Evropska unija mora pod hitno da učini dvije stvari – prvo, da ubijedi nove generacije

u značaj svog postojanja i to na način koji će svima biti očigledan i drugo, snage koje to moraju da

izvedu su nacionalni političari.

"To je jedan problem sa kojim se EU suočava otkako je postala otvorenija za demokratske procese. U početku je EU stvarana od strane jedne elite u Briselu, a stanovništvo nije bilo naročito uključeno u taj proces. Sada je to sve više jedan demokratski projekat, sa više masovnog učešća gdje birači imaju glas, gdje se važna pitanja rješavaju referendumom. Zato je još važnije da se EU predstavi u svom svom značaju na što transparentniji način. To Brisel ne može da uradi, to moraju učiniti političari na nacionalnom nivou. To znači da se moraju osloboditi navike da sebi pripisuju sve pozitivne efekte, a da za sve loše okrive Brisel. Ako nacionalni političari nijesu fer i ne priznaju Briselskoj administraciji i evropskim strukturama zasluge koje im pripadaju, projekat EU biće u ozbiljnim problemima", tvrdi Sohlstrom.

Vera ŠČEPANOVIĆ

EU NE POTIRE SNAGU NACIONALNIH DRŽAVA

Država kao takva je sve slabija u pogledu rješavanja problema koje donosi globalizacija. Trenutno smo u periodu relativno sporog ekonomskog razvoja. Još mnogo faktora utiče na to da danas imamo krizu politike uopšte, ili krizu političke legitimnosti.

Pa ipak, ja to ne bih nazvao "krizom". Objektivno, Evropskoj uniji prilično dobro ide – i dalje je to jedno od najboljih mjesta za život, ekonomski se i dalje dobro drži i narod je prilično zadovoljan. Stručnjaci se javljaju sa raspravama u kojima se tvrdi da je evropski model model za budućnost, model za čitav svijet. Imamo nekih nesigurnosti u pogledu budućnosti ovog modela. Trenutno smo u fazi razmatranja, ali ne mislim da bi trebalo da se prepustimo nekim dramatičnim, tragičnim scenarijima. Vrlo je važno odvići se od običaja da se u raspravama o EU nacionalna država postavlja kao neka vrsta rivala Evropskoj uniji. Najzad, osnovna uloga EU jeste da pomogne državi da se održi. To se čini iz razloga što u vrijeme globalizacije nijedna nacionalna država, a posebno one manje, neće uspjeti da utiče na pitanja od kojih zavisi njeno dnevno funkcionisanje. Jedino ako se budemo držali zajedno, moći ćemo da ujedinito naša sredstva i zajednički se suočimo sa ovim pitanjima, a samo tako ćemo imati neke stvarne šanse da utičemo na najznačajnije probleme našeg vremena. U tom smislu, Evropska unija nije tu da bi umanjila snagu nacionalne države – ona je tu da bi dala šansu da tu snagu pokažu i iskoriste.

ŠTO BRINE EVROPLJANE – PREGLED TIPIČNIH RASPRAVA SA FORUMA O
BUDUĆNOSTI EVROPSKE UNIJE

Sveevropski referendum za svako novo proširenje?

Turska i njeno eventualno pristupanje Evropskoj uniji ne prestaje da izaziva pažnju evropskog javnog mnjenja. Na nedavno pokrenutom internet forumu Evropske komisije o budućnosti Evropske unije, u debati je najviše pažnje posvećeno Turskoj.

Kako su utvrdili organizatori Foruma u svom najnovijem pregledu rasprave sa Foruma, velika većina, uključujući i one koji su naklonjeni Evropi, protivi se ulasku Turske u EU. Najčešće pominjani razlozi su: Turska jednostavno nije evropska zemlja..., Turska je prevelika, previše siromašna i previše različita u kulturnom i vjerskom smislu..., EU mora da apsorbuje posljedice prethodnog proširenja i da ostavi stvari da se "slegnu" prije nego što nastavi sa proširenjem...

Od otvaranja Foruma krajem marta 2006.godine, postavljeno je 12700 komentara, što ukazuje da je

u javnosti izazvan osjećaj da su se institucije EU otuđile od njenih građana. Oko 90% učesnika su muškarci (godišta od 18–44), tako da statistički gledano, ovaj uzorak ne predstavlja ukupno stanovništvo EU. S druge strane, jednako su prisutni euroskeptici kao i proevropski orijentisani građani, na osnovu čega

se stvaraju jasne podjele, pa je i diskusija zanimljivija. Tri su osnovne teme: evropski ekonomski i socijalni razvoj, stav prema Evropi i zadaci Evropske unije i evropske granice i njena uloga u svijetu.

Na forumu o evropskom ekonomskom i socijalnom razvoju, glavna tema ostaje sukob između "liberalnog" i "socijalnog" modela – protekcionizam protiv otvorenog tržišta, kao i kako se nositi sa globalizacijom.

Raspravljano je o mnoštvu različitih tema, ali je rasprava dobrim dijelom usredsređena na ideološke koncepte poput "društvene pravde", kapitalizma i globalizacije. Neki od učesnika vjeruju da je liberalni model tržišne ekonomije jedini put koji vodi naprijed EU, jer je "evropski socijalni model" u opadanju ("udoban sistem blagostanja ne može da opstane u novoj globalnoj ekonomiji"). Drugi zastupaju oprečan stav, ističu potre-

JAK LOBI ZA ESPERANTO

Ima i prijedloga da bi EU trebala imati samo po jednu ambasadu u svakoj državi članici i u drugim zemljama svijeta. To bi uštedjelo mnogo novca i koordinaciju poslova učinilo jednostavnijom. Koliko god se činilo efikasnim, mnogi smatraju da ovo nije realno jer bi podrazumijevalo integrisanu zajedničku spoljnu politiku, što se neće dogoditi dok god je Velika Britanija članica EU. Jedan od učesnika brani "EU birokratiju" i ukazuje na to da je mnogo manja od nacionalnih birokratskih aparata.

Pitanje jezika je privuklo mnoge učesnike koji su davali komentare na različitim jezicima. Većina njih se slaže da Evropa mora odabrati jedan jezik kao zajednički, drugi jezik za sve Evropljane. Predlagani su engleski i esperanto. Na Forumu je primjetan jak lobi za esperanto opciju. Učesnici smatraju da je zajednički jezik preduslov za "paneuropejsku demokratiju" jer najveći broj ljudi u Evropi razmišlja u okvirima nacionalne države, svaki sa svojim sopstvenim nacionalnim raspravama i brigama izloženim na sopstvenom jeziku u nacionalnoj štampi ili medijima.

bu za evropskom, ali i međunarodnom društvenom pravdom i zaštitom evropskog društvenog sistema.

Rasprava se zahuktala oko pitanja da li treba uspostaviti "minimalnu EU zaradu" i hoće li privrede EU ikada postati ujednačene. Primjetan je i strah od postepenog nestajanja poslova koji zahtijevaju intenzivan fizički rad. Ovo je u vezi sa raspravom o Lisabonskoj strategiji gdje se akcenat stavlja na otvaranje tržišta (nasuprot protekcionizmu) i navodi se da bi Evropa morala biti konkurentna, ali ne na polju jeftine radne snage (gdje je bitka već izgubljena), već na polju inovacija i industrije zasnovane na znanju. Zajednička poljoprivredna politika je proglašena glavnim krivcem za oduzimanje ogromne količine sredstava koja bi mogla biti upotrijebljena za otvaranje novih radnih mjesta u Evropi.

Unutrašnje tržište usluga je još jedna od tema u ovoj oblasti. Rasprava se odnosi na moguće posljedice koje pogađaju različite kategorije evropske radne snage. "Poljski vodoinstalater" će, prema mišljenju nekih, ostaviti lokalne radnike bez posla, dok drugi vjeruju da će otvaranje tržišta usluga pomoći Evropi da preživi – usluge će postati jeftinije, pojaviće se više radnih mjesta, a "Zapad" će se na kraju prilagoditi. Za

NOVI PUT SVILE

Raspravljalo se i o Kini kao važnom ekonomskom i političkom partneru. Većina se slaže da bi "novi put svile" bio veoma značajan za Evropu.

Mogućnost saradnje i trgovine oružjem sa Kinom je još jedna "vruća" tema. Neki vjeruju da bi EU trebala da iskoristi prednosti takve trgovine dok drugi smatraju da Evropa ima moralnu odgovornost da oružje prodaje samo "odgovornim" državama (demokratskim, neagresivnim, itd.). Rasprava je prešla u diskusiju u kojoj se upoređuju kineska ulaganja u Afriku (ulaganja koja su odgovorna, uključuju socijalne programe i otvaraju radna mjesta za Afrikance), dok Evropa samo traži mjesto da "utrpa" svoje poljoprivredne proizvode i onda zaboravlja na sve ostalo.

neke je "poljski vodoinstalater" uzor idealnog radnika – on predstavlja "mobilnog radnika", a upravo je inertnost ona mana koju Evropljani moraju da prevaziđu. Unutrašnje tržište robe je za neke dovoljno, ali su drugi ubijeđeni da je sada neophodan i "Bosman za usluge".

Ima li ili nema potrebe za jedinstvenom EU ličnom kartom ili vozačkom dozvolom, je još jedna tema o kojoj se raspravlja. Mnogi misle da je jedinstvena kartica dobra ideja koja bi sadržala sve potrebne informacije koje su pojedincu neophodne u svakodnevnom životu ili pri putovanju (lični podaci, osiguranje, dozvole, itd.)

Stav prema Evropi i zadaci Evropske unije: Glavna pitanja unutar ove teme su pitanje budućnosti projekta EU, budućnost

Ustava i demokratski status EU.

Učesnici su pokušali da predvide budućnost EU: hoće li preživjeti ili će se raspasti, da li je neophodno demokratizovati sistem kako bi opstao, ili će integracija biti moguća i bez Ustava.

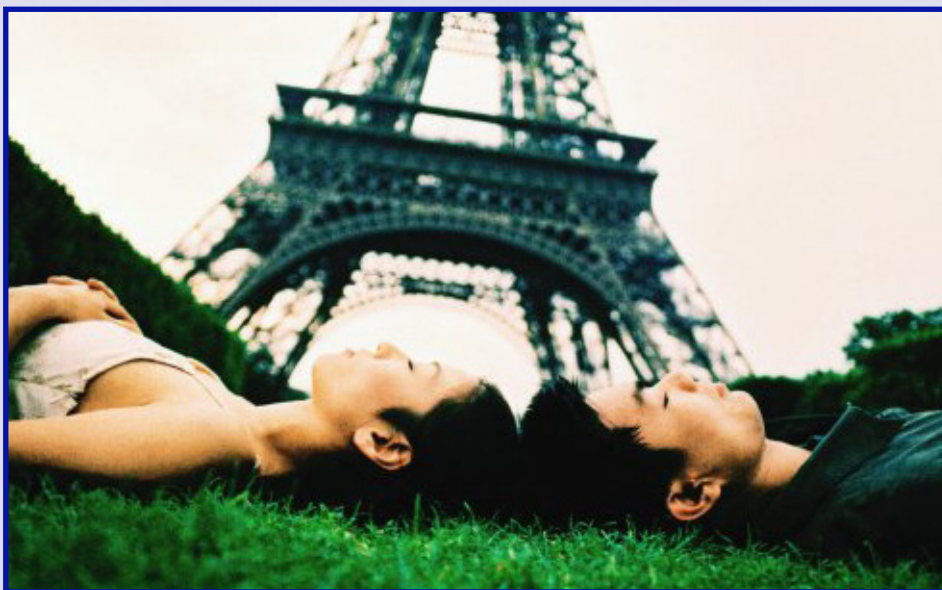
Neki se pitaju da li će EU postati federacija ili će se raspasti – odnosno, vratiti se na nivo obične međuvladine organizacije ("...Za EU je dosta da se drži zone slobodne trgovine").

Drugi naglašavaju značaj sveevropskih referenduma pri donošenju važnih odluka (npr. Ustav, socijalna politika, itd.).

Takođe, demokratski deficit je popularan među mnogim učesnicima. Raspravlja se kako o trenutnoj strukturi EU, tako i o mogućnostima za budućnost (što je u vezi sa budućnošću Ustava).

U principu, građani zahtijevaju više demokratije u EU i jednostavniji, transparentniji sistem, neki čak zahtijevaju da se sa izgradnjom Unije krene od samog početka jer su trenutni nedostaci previše veliki i ukorijenjeni da bi se promijenili. Poneki se pitaju i čemu ovakav Forum služi i da li ih tamo neko uopšte sluša?

Drugi naglašavaju potrebu za daljom integracijom kao načinom da se i politički i ekonomski ude u trku sa SAD-om i sa Kinom i Indijom, u skoroj budućnosti. Neki predlažu bližu saradnju sa SAD-om kako bi

EUROSKEPTICI MISLE DA SU U SSSR-U

Euroskeptici su na Forumu upoređivali EU sa SSSR-om, ukazujući na neke zajedničke crte: elita koja nije izabrana od strane građana i nije odgovorna pred njima (Politbiro-Evropska Komisija), nedostatak javne podrške, samo-proklamovana "neizbježnost" njihovog projekta (trijumf komunizma nad kapitalizmom-integracija), anti-amerikanizam...

Međutim, njihov doprinos nailazi na kritiku drugih učesnika koji smatraju da su takve tvrdnje neosnovane ("budalaštine, teorija zavere"), i da u zemlji-ma EU vlada sloboda govora i socio-liberalni ekonomski sistem.

Takođe, religija i kulturno nasljeđe Evrope (hrišćansko ili ne) postali su jedna od najpopularnijih tema diskusije. Jedan tabor naglašava značaj pominjanja hrišćanstva u preambuli Ustava jer je ono bitan elemenat "hrišćanskog kulturnog nasljeđa Evrope". Drugim riječima, nasljeđe treba sačuvati i treba ga samo djelimično mijenjati. Drugi tvrde da se država i religija ne smiju miješati i da EU predstavlja čitavu Evropu, a ne samo hrišćansku zajednicu u njoj. Jedan od učesnika objašnjava da je "evropsko hrišćansko nasljeđe" samo mit i da nikada nije ni postojalo jer istorija pokazuje da je Evropa oduvijek bila mjesto gdje su se susretale različite religije, uz značajan uticaj ateizma.

se izgradio "bolji svijet".

Jedna od rasprava unutar ove teme odnosi se i na bezbjednosnu ulogu EU – da li ona zaista sprječava ratove na kontinentu, ili je relativna dugoročna stabilnost u Evropi posljedica bezbjednosnog sistema NATO i nuklearnog arsenala većih država članica.

Javlja se i zanimljive rasprave koje se odnose na informacije koje stižu iz EU i način na koje su ove prisutne u medijima. Mnogi se slažu da je EU "bezlična", saopštenja i obavještenja su nejasna, a način na koji mediji prate ono što se događa "nije najkvalitetniji"...("Mediji su jedan od najvećih problema EU")

Slaba obaviještenost o radu EU je u javnosti prepoznata kao problem. Građani naglašavaju da obražavanje o EU mora biti unaprijeđeno i da je to nešto sa čime se svi slažu. ("Konačno nešto sa čime se i euroskeptici i eurofilu slažu – treba nam više informacija!")

Raspravljalo se i o sjedištu Evropskog parlamenta. Mnogi ukazuju na neefikasnost (i bacanje para) koja se javlja kao posljedica činjenice da institucije EU nijesu

smještene u istom sjedištu. Drugi naglašavaju simbolički značaj Strasburga kao sjedišta Parlamenta. Ipak, većina se slaže da bi EU trebala da odabere jedan grad kao sjedište Parlamenta. Na internetu je objavljena i peticija za smještanje institucija EU u jedan grad (koji je pokrenuo jedan od članova Parlamenta) koja je dobila znatnu reklamu u ovom Forumu.

Granice Evropske unije i njena uloga u svijetu: Proširenje ovdje zauzima najznačajnije mjesto, posebno predstojeće pristupanje Turske. Mnogi vjeruju da Turska nije evropska zemlja. Neki smatraju da će biti teško integrisati prvu muslimansku zemlju u EU, dok drugi ne vide u čemu je problem sve dok Turska ispunjava kriterijume za pristupanje. Za neke je Turska ogromno buduće tržište, za druge je to zemlja bliskog istoka sa drugačijom, nesekularnom kulturom koja nije u skladu sa evropskom. Jedan broj Turaka je učestvovao u diskusiji i oni su izrazili želju da se pridruže EU. Za njih ona predstavlja "slobodu, ukidanje granica, šansu da se putuje i živi u drugim mjestima, da se

radi u drugim državama, ali i da drugi dođu u Tursku, da tamo rade i žive i bolje upoznaju ovu zemlju".

Jedan od učesnika je zabrinut zbog nepravednih predrasuda koje Evropljani imaju prema Turskoj. On je svjestan da Turska možda još uvijek nije spremna da se pridruži Evropskoj uniji i to iz ekonomskih, ali i političkih razloga, mada smatra da su neki od razloga koji su pominjani u diskusiji rasistički i prepuni negativnih predrasuda. "Plašite nas se, a čak nas i ne poznajete", kaže on.

Neki učesnici predlažu da bi za svako novo proširenje trebao da postoji sveevropski referendum, te bi građani mogli i direktno da odluče o pristupanju neke nove članice.

O ulozi Velike Britanije u EU se dosta raspravljalo, kao i o njenom doprinosu raspravama oko Ustava. Neki vjeruju da je za Veliku Britaniju vrijeme da napusti EU jer se smatra da ova zemlja, zajedno sa Francuskom, predstavlja najveću prepreku daljim integracijama. Neki učesnici pišu i da bi i Velikoj Britaniji i EU bilo bolje da nijesu zajedno. Drugi smatraju da bi EU bilo bolje i bez Francuske.

Pomenuta je i mogućnost pristupanja Bjelorusije, Ukrajine i zemalja Balkana. Učesnici su se trudili da definišu što je to "srž evropejstva" i gdje bi prema tome trebalo postaviti granice. Transatlantski odnosi su još jedna vruća tema gdje su se bitke uglavnom vodile oko vojnog prisustva SAD-a u Evropskoj uniji, ali i u Iraku, o NATO-u uopšte i o potrebi za stvaranjem Evropske vojske.

Buduća "Evropska vojska" je pitanje koje je mnoge zainteresovalo. Neki smatraju da je to dobra ideja i da je mogla zaustaviti tragedije na Kosovu i u Ruandi. Za druge je ta ideja potpuna besmislica.

N. RUDOVIĆ
V. ŠĆEPANOVIĆ

PREDSTAVLJAMO INSTITUCIJE EU

Evropski sud pravde

Evropski sud pravde

Evropski sud pravde (ESP) je osnovan još 1952. godine kao jedna od ključnih institucija na kojima počiva sistem evropskih zajednica. Zadatak Suda je da rješava sporove koji iskrnu između država članica, institucija, kompanija i pojedinaca, te da tumači ugovore i zakone Evropske unije. Zbog svoje uloge, često se naziva i "motorom integracija" jer je kroz istoriju EU, u periodima između velikih institucionalnih reformi, upravo rad Suda najviše doprinio konsolidaciji unutrašnjih odnosa, ujednačenju primjeni evropskog prava i izgradnji zakonskih okvira unutar kojih funkcioniše EU.

Osnovni zadatak ESP-a je da vodi računa o usklađenosti mjera koje preduzimaju države članice i institucije Unije sa evropskim zakonodavstvom. Na izvjestan način, ESP zauzima mjesto vrhovnog suda unutar EU jer je u stanju ne samo da kazni države članice zbog neispunjavanja obaveza, već i da poništi ili zahtijeva preinačavanje nacionalnog zakonodavstva ukoliko ono nije u skladu sa načelima evropskog prava. U svom radu, Sud se prije svega oslanja na osnivačke ugovore EU, kao i na ostale zakonske akte (regulative, direktive) donešene od strane evropskih institucija, ali i na sopstvenu sudsku praksu i druge pravne izvore. Samim tim, Sud ne samo što tumači, već i stvara evropsko pravo.

Sud razlikuje privilegovane i neprivegovane stranke – privilegovane stranke su institucije EU, države članice i pravna lica, dok se pojedinci samo iznimno mogu pojaviti pred Sudom. U najvećem broju slučajeva, u ulozi tužioca se pojavljuje Evropska komisija i to onda kada procijeni da određena država članica ne ispunjava svoje dužnosti u pogledu primjene evropskog zakonodavstva, ali se dešava i da članice tuže Komisiju, ukoliko smatraju da je

prekoračila svoja ovlašćenja. Zbog preopterećenosti Suda, i da bi se obezbijedila efikasnija procedura, 1989. godine je osnovan Sud prve instance koji ima ulogu nižeg (osnovnog) suda. Ovaj Sud je otvoren i za pojedince i fizička lica, a 2005.g. je uspostavljen i Administrativni tribunal EU koji se bavi sporovima između institucija EU i njihovih zaposlenih.

I Evropski sud pravde i Sud prve instance imaju sjedište u Luksemburgu. Evropski sud pravde broji 25 sudija, po jednog iz svake zemlje članice. Sudije među sobom biraju Predsjednika Suda čiji je mandat tri godine. Trenutno je na toj funkciji **Vassilios Skouris** iz Grčke. Osim sudija, važnu ulogu u ESP-u igra i osam tzv. opštih advokata, odnosno pravnih savjetnika, koji se biraju među istaknutim pravnim stručnjacima. Pet od osam advokata su nominovani od strane pet najvećih članica EU: Njemačke, Francuske, Velike Britanije, Italije i Španije, a ostali se biraju po principu rotacije iz 20 manjih članica. Iako i sudije i advokate postavljaju njihove matične države, jako puno se polaže na njihovu potpunu nezavisnost. Za vrijeme dok su zaposleni u Sudu, nije im dozvoljeno da se bave bilo kakvom političkom ili privrednom aktivnošću, a sudijama se nikada ne dodjeljuju slučajevi u kojima se pojavljuje njihova zemlja.

Sud pravde može zasijedati kao plenarno ili Veliko vijeće koje se sastoji od 13 sudija, ili u manjim vijećima od tri ili pet sudija. Veliko vijeće se sastaje na izričit zahtjev jedne od stranaka u procesu, ili kada Sud procijeni da se radi o posebno komplikovanom ili važnom slučaju.

Evropski sud pravde svake godine nudi ograničeni broj plaćenih mjesta za stažiste, u trajanju od najviše pet mjeseci. Krajnji rok za prijave za staž u periodu od 1. marta do 31. jula 2007. godine je 1. oktobar. Više informacija možete naći na

www.curia.europa.eu/en/infosprat/stage

Web stranica Evropskog suda pravde je www.curia.europa.eu

V. ŠĆEPANOVIĆ

NEVLADINE ORGANIZACIJE U EVROPSKOJ UNIJI

EVROPSKI CENTAR FONDACIJA

Evropski centar fondacija (European Foundation Centre – EFC) je međunarodno udruženje koje okuplja nezavisne donatorske fondacije koje su aktivne u Evropi. Osnovan 1989. godine od strane sedam vodećih evropskih fondacija, EFC danas broji više od 200 članova, saradnika i korisnika; 350 lokalnih filantropskih inicijativa, i preko 50.000 organizacija koje su povezane kroz mrežu od 58 centara za informisanje i podršku širom svijeta.

Cilj EFC je da izgradi zajednicu obavištenih, posvećenih, preduzimljivih i nezavisnih donatora koji rade na iznalaženju rješenja za izazove sa kojima se suočavaju društva u Evropi i svijetu.

EFC je udruženje posvećeno jačanju organizovane filantropije, čija su osnova i domen uticaja aktivno civilno društvo, i koja svoj rad usmjerava ka sljedećim prioritetima:

- Zastupanje i monitoring u evropskim institucijama, Svjetskoj banci i Ujedinjenim nacijama, i pružanje usluga pravnog i finansijskog savjetovanja za članove.
- Uspostavljanje veza i konvencija, kao i savjetovanje u pravnim i finansijskim pitanjima, kao i u oblasti stručnog usavršavanja u oblasti filantropije.
- Javni servis i servis javnog informisanja o fondacijama i pojedinačnim donatorima aktivnim u Evropi.

EFC radi na razvoju partnerstava sa drugim donatorskim udruženjima, uključujući i evropska nacionalna udruženja donatora, savjete fondacija, državne uprave, multilateralne institucije i pojedinačne donatore u Evropi i svijetu.

Sam EFC ne obezbjeđuje donacije, ali pomaže onima koji traže pomoć da pronađu odgovarajuće institucije koje pružaju podršku u pojedinim oblastima. Putem javnog informacionog servisa EFC prikuplja, obrađuje i širi informacije o nezavisnim donatorima aktivnim na području Evrope.

U okviru EFC postoji i Istočna grupa donatora (Grantmakers East Group – GEG), koja promovise razvoj civilnog društva u centralnoj i istočnoj Evropi obezbjeđujući neophodnu platformu za pojedinačne donatore kako bi se unaprijedila efikasnost i koordinacija njihovog rada i ohrabrine nove donatorske inicijative u regionu. Od 19. do 20. oktobra GEG organizuje godišnju konferenciju u Beogradu, koja predstavlja forum za razmjenu praktičnih iskustava i raspravu o ključnim pitanjima sa kojima se suočavaju donatori u centralnoj i istočnoj Evropi.

Website: www.efc.be
E-mail: eu@efc.be

Centar za građansko obrazovanje (CGO), Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO) i Evropski pokret u Crnoj Gori (EPuCG) uz podršku Fondacije Institut za otvoreno društvo– Predstavništvo Crna Gora, raspisuju

OGLAS

za polaznike V generacije

ŠKOLE EVROPSKIH INTEGRACIJA

i za polaznike II generacije

REGIONALNE ŠKOLE EVROPSKIH INTEGRACIJA ZA SJEVER CRNE GORE

Školu evropskih integracija čine 7 modula u ukupnom trajanju od četiri mjeseca, i obuhvata široki spektar teorijskih i praktičnih saznanja iz oblasti evropskih integracija.

Nastava se izvodi dva puta nedjeljno, u trajanju od dva sata (uz mogućnost dodatnih predavanja), kao i kroz stručne seminare.

Ugledni predavači i stručnjaci iz zemlje i inostranstva, pripadnici diplomatskog kora u našoj zemlji i ostali gosti upoznaju polaznike sa istorijatom, razvojem i funkcionisanjem evropskih integrativnih procesa, savremenim položajem evropskih institucija, njihovim uticajem na naše društvo i perspektivama saradnje u ovoj oblasti.

Pravo učešća imaju kandidati čiji su prioritet sticanje novih znanja u pomenutim oblastima i doprinos afirmaciji ideja, značenja i standarda evropskih integracija u Crnoj Gori. Kandidati su dobrodošli bez obzira na godine, pol, nacionalnost, vjeru ili uvjerenja, uz naznaku da prednost imaju svi oni koji pokazuju visok stepen društvenog aktivizma u vladinom, nevladinom, partijskom, sindikalnom, privrednom, naučnom i kulturnom okviru.

Troškove školovanja pokrivaju FOSI, CGO, EPuCG i CRNVO, uz obavezu polaznika da pohađaju najmanje 80% programa.

Nakon završene škole učesnici dobijaju diplomu i stiču pravo na dalje usavršavanje.

Prijave sa kraćom biografijom slati do **17. septembra 2006**, na kontakt adresu:

Centar za građansko obrazovanje

(za "Školu evropskih integracija")

Njegoševa 36, 81 000 Podgorica

ili na fax: 081 / 665 112 ili na e-mail: cgo@cg.yu

CGO – Centar za građansko obrazovanje je nevladina organizacija posvećena alternativnom obrazovanju u oblasti demokratije, građanskog društva, ljudskih prava i evropskih integracija.

CRNVO – Centar za razvoj nevladinih organizacija pruža podršku razvoju nevladinih organizacija u Crnoj Gori i doprinosi stvaranju adekvatnog okvira za učešće građana i nevladinih organizacija u pitanjima javne politike i razvoju civilnog društva.

EPuCG – Evropski pokret u Crnoj Gori je nevladina organizacija koja se bavi promovisanjem evropskih vrijednosti, standarda i principa u Crnoj Gori.

CGO i FES raspisuje

OGLAS

za polaznike VIII generacije

ŠKOLE DEMOKRATIJE

– Škole za izučavanje demokratije od teorije do prakse –

Školu čini 5 modula u ukupnom trajanju od četiri mjeseca. Nastava će se izvoditi jednom do dva puta nedjeljno, u trajanju od dva sata. Sve troškove pokriva Fondacija Friedrich Ebert i Centar za građansko obrazovanje, uz obavezu polaznika da pohađa najmanje 80% programa.

Nakon završene škole učesnici dobijaju diplomu i stiču pravo na dalje usavršavanje.

Pravo učešća imaju kandidati koji žele da doprinesu razvoju demokratije i građanskog društva u Crnoj Gori. Kandidati su dobrodošli bez obzira na godine, pol, nacionalnost, vjeru ili uvjerenja, uz naznaku da prednost imaju aktivisti političkih partija, nevladinih organizacija i svi oni koji pokazuju visok stepen društvenog aktivizma.

Voditelj škole je prof. dr Radovan Radonjić, a uz njega sa polaznicima će raditi ugledni domaći i strani predavači.

Zainteresovani kandidati mogu podnijeti prijavu sa kraćom biografijom najkasnije do **15. septembra 2006.** godine, na adresu:

Centar za građansko obrazovanje (za "Škola demokratije")

Njegoševa 36 I sprat, 81 000 Podgorica; Fax: 081 / 665 112 Tel: 081 / 665 327; E-mail: cgo@cg.yu

CGO i Kraljevska holandska ambasada raspisuje

OGLAS

za polaznike IV generacije

ŠKOLE ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

– Škole za izučavanje ljudskih prava od teorije do prakse –

Školu čini 4 modula u ukupnom trajanju od četiri mjeseca. Nastava će se izvoditi dva puta sedmično, u trajanju od dva sata. Sve troškove pokriva Kraljevska holandska ambasada i Centar za građansko obrazovanje, uz obavezu polaznika da pohađa najmanje 80% programa.

Školom se želi razvijati alternativno obrazovanje o ljudskim i manjinskim pravima uz razvijanje svijesti kod javnosti o važnosti poznavanja ljudskih prava i promociju vrijednosti, evropskih standarda, principa i mehanizama koji će voditi ka boljim međuetničkim odnosima u Crnoj Gori.

Nakon završene škole učesnici dobijaju diplomu i stiču pravo na dalje usavršavanje.

Pravo učešća imaju kandidati koji žele da doprinesu poštovanju ljudskih prava u Crnoj Gori. Kandidati su dobrodošli bez obzira na godine, pol, nacionalnost, vjeru ili uvjerenja, uz naznaku da prednost imaju aktivisti političkih partija i nevladinih organizacija, medijski profesionalci, advokati, mladi lideri i studenti i svi oni koji pokazuju visok stepen društvenog aktivizma.

Program obuhvata učešće velikog broja uglednih domaćih i stranih predavača /univerzitetski profesori, sudije, advokati, istraživači, nosioci javnih funkcija.

Zainteresovani kandidati mogu podnijeti prijavu sa kraćom biografijom najkasnije do **15. septembra 2006.** godine, na adresu:

Centar za građansko obrazovanje (za "Školu ljudskih i manjinskih prava")

Njegoševa 36 I sprat, 81 000 Podgorica; Fax: 081 / 665 112; Tel: 081 / 665 327; E-mail: cgo@cg.yu

U OVOM BROJU PREPORUČUJEMO:

**STAGIAIRE CONSULTANT
BRUSSELS, BELGIUM**

Scholarship / Financial aid: undefined
Date: please visit the official website for more details

Deadline: please visit the official website for more details

Open to:

- Young graduate or last year student in Law, Political Sciences or Business studies
- Self starter with autonomy, curiosity and analytical skills
- Be fluent in English (other European languages are an asset)
- Experience in European Affairs and with trade associations could be an asset

He/she will contribute in areas such as:

- Research EU policies of interest to Kellen Europe and/or its clients, monitoring and reporting
- Participate in membership development and telemarketing activities
- Research on and evaluation of mem-

bership potential in given countries/regions

- Updating of association databases (media, members, EU institution network)
- Assisting in association meetings and Convention management
- Promotion (calling/emails) of Association activities to potential members, participants and media

We offer:

- A valuable first working experience in a dynamic international environment with a leading firm
- An opportunity to develop in depth knowledge of the (alternative) energy sector in Europe
- A possibility to assist in real case business projects

Application process: send CV and covering letter by e-mail to:

Bénédicte Lambert (ref: vacancy): recruitment@kelleneurope.com

Website: www.kellencompany.com

**AKADEMIE SCHLOSS
SOLITUDE RESIDENCY
PROGRAM, STUTTGART**

At July 1st, 2006, the new application round started of the Akademie Schloss Solitude, located in Stuttgart, Germany. For the first time, the art, science & business program will be fully integrated into the Akademie's work.

Three jurors will select the program's fellows for a residence fellowship of six to twelve months in duration from the following disciplines: economics, humanities, and engineering sciences. Furthermore, the current jury chair Professor Dr. Philip Ursprung has initiated the topic "Dealing with Fear" for an interdisciplinary dialogue in the years 2007–2009.

Young scholars, scientists and people

from the business world can apply (individually or suggested by a business) with individual work topics or a project related to this central theme.

Already for the eleventh time, the Akademie is granting fellowships for artists from the following disciplines: architecture, visual arts, performing arts, video/film/new media, design, literature and music/sound.

Deadline: OCT 1 2006

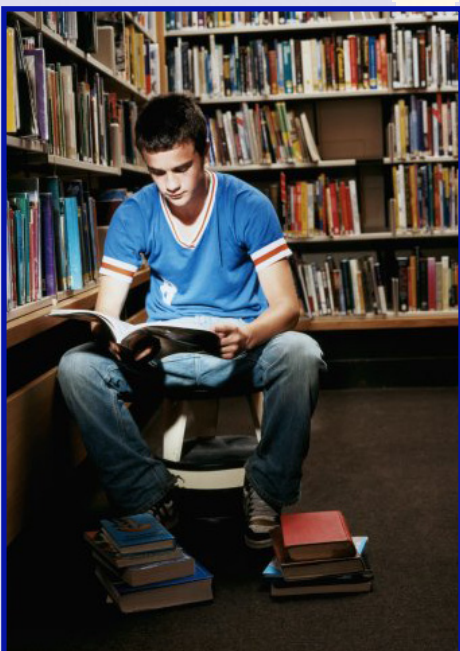
www.h-net.org/jobs/display_job.php

**INTERNSHIP WITH
EUROPEAN PLATFORM
FOR REHABILITATION**

The European Platform for Rehabilitation (EPR) – the network of leading providers of rehabilitation services to people with disabilities and others who are disadvantaged is looking for stagiaire to join the secretariat for a period of 4–6 months starting **11 September 2006**.

For full job description and how to apply see

www.epr.be/downloads/Advert.pdf.

EIC Bilten je elektronski časopis koji izlazi u sklopu EIC programa, a uz podršku fondacije Friedrich Ebert.

Izdavač je Centar za građansko obrazovanje.

EIC bilten je zaveden u evidenciji medija Ministarstva kulture i medija pod rednim brojem 578.

Urednik: Nedeljko Rudović; Uredivački kolegijum: Vera Šćepanović, Daliborka Uljarević, mr Dragan Stojović, mr Vladimir Vučinić

Tehnički urednik: Blažo Crvenica; Lektura: Milena Milunović; Lektura engleske verzije: Maja Mugoša; Prevod: Vera Šćepanović

Njegoševa 36 / I

Tel / fax: 081 / 665 – 112, 665 – 327

E-mail : eicbilten@cg.yu

EIC Bilten možete preuzeti na www.cgo.cg.yu